

УДК 378.14

І. Є. Семененко

ПРОБЛЕМА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

© Семененко І. Є., 2016

<http://orcid.org/0000-0001-5987-5168>

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.57598>

Статтю присвячено проблемі підвищення якості професійної підготовки іноземних студентів. Узагальнюються заходи щодо підвищення цієї якості.

Звертається увага на те, що специфіка навчання іноземних студентів дає викладачеві широкі можливості для реалізації особистісно орієнтованого підходу як засобу подолання невідповідності між необхідним рівнем навчальної діяльності для освоєння програми вищої школи і реальними можливостями овоїти її та створення необхідних умов для самовираження і саморозвитку особистості студента в процесі його професійного становлення.

Особлива увага приділяється корекції сформованості особистісного та інтелектуального профілів іноземців у процесі професійної підготовки, а також умінням здійснювати самоаналіз та самокорекцію особистих ресурсів.

Презентовані методи й прийоми формування рефлексивних умінь, є корисними для підвищення рівня професійної підготовки іноземних студентів. Підкреслено, що розвиток рефлексивних умінь виявляється найбільш важливим в організації професійного навчання саме з іноземними студентами, тому що головною особливістю їхнього навчання є індивідуалізований підхід до кожного студента, а основною концепцією рефлексії у навчанні іноземних студентів - особистісний напрям (рефлексія як результат осмислення своєї життєдіяльності).

Доводиться необхідність роботи викладачів мовної підготовки у тісному зв'язку з викладачами фахових дисциплін з метою адаптації навчальної інформації до рівня іноземного студента у процесі професійної підготовки.

Ключові слова: іноземний студент, професійна підготовка, рефлексивні уміння, особистісно орієнтований підхід.

Семененко І. Є. Проблема підвищення якості професійної підготовки іноземних студентів.

Стаття посвячена проблемі підвищення якості професійної підготовки іноземних студентів. Обобщаются меры по повышению этого качества.

Обращается внимание на то, что специфика обучения иностранных студентов дает преподавателю широкие возможности для реализации лично ориентированного подхода как средства преодоления несоответствия между необходимым уровнем учебной деятельности для освоения программы высшей школы и реальными возможностями освоить ее и

создания необходимых условий для самовыражения и саморазвития личности студента в процессе его профессионального становления.

Особое внимание уделяется коррекции сформированности личностного и интеллектуального профилей иностранцев в процессе профессиональной подготовки, а также умениям осуществлять самоанализ и самокоррекцию личных ресурсов.

Презентованы методы и приемы формирования рефлексивных умений, которые являются полезными для повышения уровня профессиональной подготовки иностранных студентов. Подчеркивается, что развитие рефлексивных умений оказывается наиболее важным в организации профессионального обучения именно с иностранными студентами, потому что главной особенностью их обучения является индивидуализированный подход к каждому студенту, а основной концепцией рефлексии в обучении иностранных студентов - личностное направление (рефлексия как результат осмысления своей жизнедеятельности).

Обосновывается необходимость работы преподавателей языковой подготовки в тесной связи с преподавателями специальных дисциплин с целью адаптации учебной информации до уровня иностранного студента в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: иностранный студент, профессиональная подготовка, рефлексивные умения, личностно ориентированный подход.

Semenenko I. E. The problem of improving the quality of training of foreign students.

The article is devoted to the problem of the improvement of the quality of training of foreign students. Different methods, which can improve this quality are summarized.

Attention is drawn to the fact that the specificity of training of foreign students gives the teacher opportunities for the realization of personality oriented approach as a mean of overcoming the disparity between the required level of training activities for learning program of high school and the real possibilities of students to learn it and creating the necessary conditions for self-expression and self-development of personality of student in the process of his professional development.

Particular attention is paid to the correction of formation of personal and intellectual profiles of foreigners in the process of professional training and their ability to carry out self-examination and self-correction of personal resources.

Different methods and techniques of formation of reflective abilities that are useful for the enhancement of the level of professional training of foreign students are investigated. Attention is drawn to the fact that the development of reflective skills is the most important in the organization of vocational training of foreign students because the main feature of their learning is individual approach to each student, and the basic concept of reflection in teaching of foreign students is the personal direction (reflection as a result of life comprehension).

The attention is also focused on the need of close contact of the teachers of language training department with teachers of professional disciplines for the adaption of educational information to the level of foreign student during the training.

Key words: *foreign student, professional training, reflective skills, personality oriented approach.*

Постановка проблеми. Однією з основних проблем сучасної української вищої освіти є необхідність підвищення якості підготовки фахівців для зарубіжних країн з метою набуття статусу конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг, тому особливу актуальність питання сформованості професійно-компетентного фахівця набуває у процесі навчання саме іноземних студентів. Сучасні умови розвитку суспільства викликають необхідність нового бачення завдань, структури та змісту вищої освіти, що неодмінно вносить корективи у підготовку фахівця. Саме цим обумовлено актуальність статті.

Метою статті є характеристика заходів, спрямованих на підвищення рівня професійної підготовки іноземних студентів.

Навчання іноземних студентів визначається істотними особливостями, такими як нерідна для студентів мова навчання і нерідне зовнішнє середовище.

Аналіз останніх наукових досліджень. У дослідженнях останніх років увага науковців зосереджена на педагогічних аспектах підготовки іноземних фахівців. Так, учені звертають увагу на дидактичні основи підготовки іноземних студентів у вищих навчальних закладах (О. Суригін, А. Нікітін, А. Бронська), формування пізнавальних потреб студентів (О. Резван), проблеми підготовки іноземних громадян до навчання у технічних університетах (П. Баришовець, Н. Булгакова, Е. Лузик та інші); взаємодію викладача з іноземними студентами (Н. Голубєв, Н. Персіанова, Г. Князева); особливості формування у них комунікативних якостей (І. Аль-Шабуль); адаптаційні процеси, які є підґрунтям акультуризації особистості іноземного студента у навчальному середовищі українських ВНЗ (О. Суригін, І. Ширяєва, М. Іванова, Н. Тіткова, Т. Чернявська).

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка іноземних студентів має певну специфіку: наступність (врахування попереднього досвіду), надання студентам-іноземцям знань, які дозволятимуть їм набувати умінь самостійної роботи, поетапне ознайомлення студента-першокурсника зі змістом

фахової діяльності; міжпредметна координація дисциплін загальноосвітнього циклу з урахуванням індивідуальних знань; диференційований підхід до навчального процесу з боку ВНЗ до навчання іноземних студентів; взаємодія викладачів фахових дисциплін з викладачами мовної підготовки для створення нового навчального матеріалу, що сприятиме комфортному засвоєнню навчальної інформації; полікультурна компетентність викладацького складу.

Усі заходи щодо підвищення якості професійної підготовки іноземних студентів можна, на наш погляд, об'єднати у такий спосіб, які реалізуються в аудиторній і поза аудиторній роботі.

1. Дидактичними заходами визначаємо використання навчального матеріалу, що сприяє формуванню фахової комунікативної компетентності іноземних студентів, корегування навчальних планів фахових дисциплін з навчальним планом з мовної підготовки, упровадження у зміст навчальних дисциплін прийомів та способів, спрямованих на підвищення рівня фахової підготовки, вибудовування викладачем фахової дисципліни спільно з куратором індивідуальної траєкторії навчання, контроль куратором просування за цією траєкторією.

2. До організаційних заходів належать:

1. Розробка системи збирання та аналізу даних про успішність і відвідуваність занять на факультеті з метою складання рейтингу успішності студентів факультету підготовки іноземних громадян, ознайомлення студентів з цим рейтингом.

2. Перевірка знань і оцінка готовності студентів 1-го курсу до освоєння вищої математики та мовної підготовки за вимогами навчального плану професійної підготовки. Організація та проведення (у разі необхідності) додаткових занять з вищої математики та мовної підготовки.

3. Проведення не менше двох разів протягом навчального року аналізу результатів успішності студентів і відвідуваності занять на Вченій раді факультету з проектом пропозицій щодо поліпшення успішності.

4. Регулярне доведення до відома викладачів і студентів рекомендацій з проведення заходів з метою підвищення успішності, прийнятих Вченою радою факультету.

5. Розробка та виконання комплексу заходів щодо підвищення успішності студентів на факультеті (додаткові заняття, консультації, організація самостійної роботи).

6. Пошук шляхів підвищення успішності іноземних студентів у тісній взаємодії з усіма факультетами і кафедрами університету, поєднуючи контроль за навчально-дисциплінарної діяльністю студента і вдосконалення системи надання допомоги в навчально-професійній діяльності.

7. Підпис угоди з іноземним студентом.

Рейтинг успішності студентів як організаційний захід щодо підвищення якості професійної підготовки іноземних студентів у поєднанні з об'єктивними методами контролю, дає змогу значно ефективніше реалізувати основні функції контролю: встановлення рівня готовності до навчальної діяльності; виявлення «прогалин» в знаннях; раціональне здійснення навчального процесу (залежно від результатів контролю приймається рішення про необхідність проведення додаткових заходів, що сприяють якості професійної освіти); підвищення навчальної мотивації іноземного студента, формування відповідальності за результати своєї навчальної праці, формування потреби у взаємодії. Для контролю успішності іноземних студентів та можливості її підвищення у процесі професійної підготовки кураторам іноземних груп слід регулярно здійснювати моніторинг відвідуваності занять, аналізувати результати модулів (двічі на семестр) та організувати під керівництвом деканатів складання контрольних перевірок з дисциплін, план яких не було виконано протягом семестру. Організація ліквідації академічних заборгованостей виявляється дуже важливою стосовно іноземних студентів. Навіть українські студенти не завжди знають прізвище викладача, кафедру, де він працює, розклад занять та консультацій. Для іноземного студента ця проблема виявляється нерозв'язною і веде до стресової ситуації. Іноземний студент зіштовхується з позицією деяких викладачів, що це його особиста проблема. Внаслідок перевантаження співробітників деканатів під час сесій (підрахунок результатів, внесення їх до бази, видача листків академічної заборгованості), у них не вистачає часу на відповіді на запитання. Іноземний студент залишається сам на сам зі своєю проблемою, а тому втрачає інтерес до навчання. Без допомоги кураторів він не в змозі її вирішити. Здійснюючи взаємодію між співробітниками деканатів, викладачами фахових дисциплін, куратор розробляє графік ліквідації

академзаборгованостей (дата, час, аудиторія, викладач), доводить до відома студента і, що є особливо важливим, контролює його виконання, проводить аналіз (з якої причини не ліквідував заборгованість: знов не вивчив матеріал, хворів, не знайшов контакту з викладачем). Отже, куратор постійно працює у тісному зв'язку з викладачами фахових дисциплін та співробітниками деканатів стосовно виявлення неуспішних студентів з метою надання допомоги: контроль самостійної роботи з фахових дисциплін у гуртожитку, контроль опитування викладачем іноземних студентів, допомога в організаційних питаннях.

У цьому контексті особливу роль у підвищенні якості професійної підготовки відіграє процес навчання. Важливими «аудиторними заходами» підвищення якості професійної підготовки іноземних студентів вважаємо організацію їхньої рефлексивної діяльності та надання їм потрібної інформації у різних формах викладання та навчання.

У процесі професійної підготовки визначаємо необхідним формувати рефлексивні вміння майбутніх іноземних фахівців, а також уміння здійснювати самоаналіз та самокорекцію особистих ресурсів. При цьому студенти мають навчитись усвідомлювати вимоги щодо рівня фахової підготовки з боку викладачів, роботодавців, колег і спрямовувати власні зусилля на корекцію ступеня власної фахової компетентності згідно цих вимог.

Для зацікавленості студентів проблемою професійної компетентності у процесі навчальних занять з мовної підготовки можна проводити низку інформативних блоків, які містять відомості про регуляцію своєї життєдіяльності; відповідальність за своє професійне становлення; психофізичні властивості та можливості особистості до формування фахової компетентності залежно від загальних та спеціальних здібностей; емоційно-вольову сферу особистості та її роль у формуванні фахової компетентності.

Щодо формування й розвитку рефлексивних умінь суб'єктів навчання було проаналізовано педагогічну літературу, на основі чого дійшли висновків, що існують такі методи й прийоми формування рефлексивних умінь, що є корисними для підвищення рівня професійної підготовки іноземних студентів.

Професійна рефлексія розглядається нами як детермінанта успішності діяльності людини, що сприяє організації її креативного мислення, зростанню професійної майстерності, оволодіння новими спеціальностями. Це дозволяє

розглядати рефлексію як механізм особистісного та професійного саморозвитку, творчої самореалізації людини як професіонала [1].

Для формування і розвитку рефлексивних умінь іноземних студентів з метою підвищення рівня професійної підготовки слід використовувати на заняттях з мовної підготовки (і пропонувати це робити викладачам фахових дисциплін) аналіз особистої діяльності наприкінці кожного заняття. Завдяки регулярності проведення такої роботи, рефлексія переводиться в звичку, і стає постійною якістю особистості через що зростає ефективність професійної діяльності. Рефлексивні уміння іноземних студентів також активно формуються у процесі складання ними резюме для працевлаштування. Метою такого завдання є постановка рефлексивних питань з приводу власної готовності до професійної діяльності: «В яких студентських заходах Ви брали участь?», «Які професійні гуртки і організації Ви відвідували?», «Де були на виробничій практиці?...» [2].

Отже, організація рефлексивної діяльності іноземних студентів відбувається через усвідомлення ними необхідності проводити самопостереження з подальшою самокорекцією, що сприяє формуванню фахової компетентності, психологічної готовності до професійної діяльності та професійної ідентичності.

Для здобуття професійної підготовки студент має отримати потрібну йому інформацію у різних формах викладання та навчання.

Слід звернути увагу на те, що іноземні студенти не в змозі сприймати навчальний матеріал, представлений нерідною мовою в лекційній формі. Відсутність знання наукової термінології робить лекційний матеріал незрозумілим. Крім того, іноземні студенти погано володіють технікою ведення конспектів, тому на заняттях з мовної підготовки необхідно готувати іноземних студентів до цієї діяльності, вживаючи певних заходів. Особливе місце займає відпрацювання навичок швидкісного запису тексту. Всю роботу з формування вмінь та навичок конспектування слід проводити згідно загальних правил конспектування, що допомагають іноземним студентам правильно скорочено передавати письмову інформацію. Отже, з метою навчання іноземних студентів сприймати лекції нерідною мовою, викладачам мовної підготовки необхідно добирати навчальний матеріал для профільних текстів таким чином, щоб студенти могли засвоїти особливості наукового стилю мовлення для розуміння

змісту дисциплін, що вивчаються. В свою чергу, викладачі фахових дисциплін спільно з викладачем з мовної підготовки повинні здійснювати добір найбільш важливих тем, текстів, мовного матеріалу з метою допомоги іноземному студенту розуміти і записувати інформацію лекцій. Тобто, від спільної роботи обох викладачів (з мовної підготовки та з фахової дисципліни) залежить професійна комунікативна компетентність майбутнього фахівця.

У процесі професійної підготовки з метою адаптації навчальної інформації до рівня іноземного студента викладачам фахових дисциплін слід працювати у тісному зв'язку з викладачами мовної підготовки, тобто викладачі спільно вирішують цю методичну проблему. На лекціях диференціювати спосіб подання інформації, використовувати таблиці, схеми, рисунки, можливості інформаційно-комп'ютерних технологій. Також напередодні лекції, у процесі роботи над профільними текстами, студенти-іноземці повинні отримувати словник термінів з певної теми (модуля). На семінарських заняттях опрацьовувати разом необхідну літературу, визначати акценти, готувати доповіді.

Іноземним студентам, які не можуть опанувати навчальну інформацію у занадто швидкому для них темпі, необхідно створювати максимально комфортні умови завдяки поінформованості викладача фахової дисципліни щодо рівня мовної підготовки іноземного студента та залученню до спільної педагогічної діяльності.

Зазначимо, що однією із важливих проблем у організації занять з іноземними студентами є урахування викладачем швидкості донесення навчальної інформації, граматичної складності, насиченості новою лексикою мови навчання. Отже, темп викладання, граматична та лексична складова мови викладання повинні відповідати рівню мовної підготовки студентів, можливостям їхнього сприйняття на слух, а цей рівень і ці можливості залежать від національної приналежності контингенту та індивідуальних мовних здібностей.

Підвищення рівня професійної підготовки відбувається також і у межах спланованої позааудиторної роботи. Особливо важливим вважаємо акцентування уваги на зв'язку змісту позааудиторних заходів із вихованням у іноземних студентів особистісних якостей, а також формуванням знань та умінь, які мають визначну роль у професійній реалізації. Так, зокрема можна проводити конкурси

професійної спрямованості, у межах яких визначати кращих за професійною підготовкою іноземних студентів.

Упровадження у практику позааудиторної роботи зі студентами конкурсних виховних заходів, крім досягнення загальної мети – професійної спрямованості майбутніх фахівців, несе вагоме навантаження на процес формування професійної компетентності, оскільки дозволяє студентам знаходити власне вирішення проблеми через регуляцію своєї життєдіяльності та відчутти відповідальність за своє становлення.

Висновки. Якість підготовки фахівців оцінюється через такі показники, як компетентність, самостійність, готовність до прийняття рішень в ситуаціях альтернативного вибору, вміння адаптуватися у швидкозмінних політичних, соціальних і виробничих умовах, наявність мотивації до безперервної освіти та професійного росту.

Література

1. Личностная и профессиональная рефлексия: психологический практикум / сост. Г. С. Пьянкова: Краснояр. гос. пед. ун-т им. В. П. Астафьева. – Красноярск, 2012. – 125 с.
2. Моргунова Н.С. Мовне портфоліо як інструмент самооцінки досягнень студентів у процесі навчання української мови як іноземної / Н.С. Моргунова // Педагогіка та психологія : зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 51. – с. 67-75.